

Beszámoló a Balaton – felvidéki kirándulásról

<https://www.facebook.com/nyugdijasok.egyesulet.pecs>

2022. június 9–10-én két napot töltöttünk el a Balaton-felvidéken. „Túravezetőnk” **Majdánné dr. Mohos Mária egyetemi docens**, a PTE TTK Földrajzi Intézet oktatója volt, aki ezen a vidéken született és különösen is biztosította az igen színvonalas vezetést. Ezúton is nagy köszönet a kapott információkért, az élményért.

Kegyes volt hozzánk az időjárás, első nap borús, szemerkélő eső – éjjel vihar – második nap napsütés és hatalmas szél különösen a Szigligeti vár tetején.

Látnivalók a következők voltak:

- 1. Gyógynövény-völgy** Látogató Központ **Zánka** – Több, mint hétezer négyzetméternyi területen az ököcentrum, a kikapcsolódásé, a gyönyörködésé, valamint gyakorlati oktatási helyszín és a természetgyógyászok gyógyítók paradicsoma is egyben.
- 2. Hegyestű Geológiai Bemutatóhely Monoszló:** A Káli-medence kapujának őre a Zánka és Monoszló között 337 méterre magasodó Hegyestű. A Balaton felől szabályos kúpalakot mutató hegy északi felét az egykori kőbánya lefejtette, a visszamaradt, közel 50 m magas bányafal azonban felfedi számunkra a kb. 8 millió évvel ezelőtt működött bazalt vulkán belsejét. A vulkán kráterében megdermedt láva a kihülés folytán sokszögletű, függőleges oszlopokra vált el. A látvány hazánkban egyedülálló, de európai viszonylatban is ritkaságszámba megy. A geológiai bemutatóhely 1998 óta működik. A parkolóban pedig szabadtéri kőtárat találunk, ahol a Dunántúl jellegzetes kőzeteit mutatja be. (A látogatás csak március és november között lehetséges.)
- 3. Köveskál Mosóház:** Magyarországon sehol máshol nem találunk hasonló építményeket, a közelben azonban több településen (Kékkút, Balatonhenye, Köveskál, Szentbékálla, Mindszentkál, Alsóörs, Kővágóörs, Taliándörögd, Nyirád és Óbudavár) voltak mosóházak, melyeknek egy része ma is áll. (Európában máshol egyébként Ausztriában, Franciaországban, Svájcban és Németországban található mosóházak.) Köveskálon a mosóház a falu központjában található, ahol a két templom szomszédságában szépen felújítva emlékeztet egy régi korra.
- 4. A Káli-medencében** több kőtengerrel is találkozhatunk, azonban a legnagyobb és leglátványosabb Szentbékállán alakult ki.
- 5. Theodóra Kereki természetes ásványvíz:** A Balaton-felvidék forrásait már a Római Birodalom lakói is ismerték. Erről tanúskodnak a környék régészeti feltárásai, valamint a régmúltból fennmaradt különös mondák és mítoszok is. Theodora császárné a legenda szerint előszeretettel fogyasztotta a hús, frissítő ízű ásványvizet, mely egyik kedvenc italává vált. Innen ered a Theodora ásványvíz neve.
- 6. Salföldi Major:** A nemzeti parkigazgatóság a falu határában alakította ki a Salföldi Majort 1997-ben, ahol egy működő gazdaság életét és őshonos magyar háziállatfajtaikat: rackajuhot, mangalicát, bivalyt, szürkemarhát, baromfit, pásztorkutyákat, mint például pulit, pumit és mudikat valamint lovakat, köztük a nemzeti kincsként számon tartott, kalandos történetű gidránfajtát mutatja be. Fűszer- és gyógynövénykertje, mezőgazdasági gépkiallítás, a gyermekeket tájba illeszkedő játszótér várja.

7. **Balatonudvari szív alakú sírkövek:** Felvetődött számtalanszor, hogy ki és miért faragta "szív alakúra" a sírköveket? Határozott választ senki nem tudott erre adni. Mondával felelnek rá a helybeliek is.

Három monda ismeretes: Eötvös Károly így írt erről "A balatoni út vége" című munkájában: "Volt Balatonudvariban valaha egy szegény ember, valami furcsa ember, találékony elme, olyan falusi ezermester. Kitalálta, hogy a sírköveket szívalakúra kell faragni. Legyen lába, amelyet elültessenek a sírban nyugvó fejéhez, de ami kimarad a földből, olyan legyen az, mint az ember szíve. Arra jöjjön rá az írás. Ez illik a holtakhoz is, az élőkhöz is."

A másik mondát Lipták Gábor: Aranyhíd című munkájának "Köszívekről" szóló írásában találjuk, az író nevet is ad szereplőinek. Dúl Jánosról az udvari halászbokor gazdájáról, annak szép leányáról, Halász Veronikáról szól a hosszú történet. A Dúl-családhoz, Veronikához kapcsolódik a kőfaragó legény, aki szerelmes lesz Veronikába. A leány úgy határoz, hogy a legénnyel megy a hegyekbe. Búcsúzik a Balatontól. A tóra törő vihar a bátor leány halálát okozza. Sírja fölé készíti a kőfaragó legény szeretete jeléül a szív alakú sírkövet.

A Balatonudvariak rövidített formában Lipták Gábor mondáját vallják magukénak. Bíró Lajosné Pákozdi Eszter 1990-ben így mondta el a történetet: "Az udvari halászgazdának volt egy igen szép lánya, aki sokszor elkísérte édesapját a Balatonra halászni. A bátor leány egyszer egyedül is bevezett a vízre. A Bakony felől hirtelen jött meg a vihar, és a leány nem tudott kivezni a partra a zivatar elől. A vihar felborította a csónakját és a leány Balatonba fulladt. A falu népe sajnálta a leányt, de a szeretője, egy kőműveslegény különösen. A legény elhatározta, hogy szív alakú sírkövet készít kedvese sírjára. Az udvariaknak nagyon megtetszett a szív alakú sírkő és halottjaik számára ők is készítettek hasonlót. Amíg a kőműves élt, sok ilyen sírkövet faragott, amivel "benépesítette az udvari temetőt."

8. **Club Tihany** Üdülőfalu: faházban az éjszakai szállás.

9. **Balatonfüred:** A „magyar tenger” egyik legrégebbi vízparti üdülőhelye Balatonfüred. Az északi part „fővárosa”.

10. **Tapolca:** 1966. március 31-én a települést várossá avatták, és még ebben az évben a bakonyi bauxitbányászat központja lett.

11. **Szigligeti vár:** A folyamatos rekonstrukciós munkák eredményeképpen a Balaton partjának egyetlen látogatható várává vált, így méltán nevezik a Balaton várának.

12. **Balatongyörök, Szépkilátó:** A Szépkilátó a nevét Eötvös Károly írótól kapta 1855-ben, akit annyira megihletett a dombról elé táruló szép kilátás, hogy az Utazás a Balaton körül című művében is megemlíti a balatongyöröki táj szépségét. A kilátás valóban lenyűgöző: balra a Tapolcai medence tanúhegyei: a Badacsony, a Szent György-hegy, a Csobánc, a Gulács, a Tóti-hegy, a Haláp, a Somló-hegy, a Kis-Somló és a Ság-hegy. Az egykori vulkanikus tevékenység nyomait őrző hegyek körülölelik az öböl keleti részét. Ezt a látványt már csak a Szigligeti vár képe tudja fokozni. Balra, a tanúhegyek előterében magasodnak az újjáépített várfalak, melyek történelmi hangulatot keltenek a szemlélőben.

13. **Gyenesdiás, Darnay Bormúzeum** és borkostoló: Restaurálták az 1644-ben épült, összesen 1700 négyzetméteres területen elhelyezkedő pincét és a présházat, az udvarban pedig szőlészeti kiállításnak helyet adó pajtát építettek. A felújított Darnay-pincében a Balatoni Múzeum egykori igazgatója, Darnay Dornyai Béla életéről és munkásságáról szóló emlékkiállítást is berendeztek. A pince gesztenyefából készült mestergerendáján jól kivehető véset jelzi építési idejét, a kutatók szerint ez a Kárpát-medence legrégebbi boronapincéje.